

сифатлари дандир. Яхши кўриш сифати буюк Аллоҳга лойиқ тарз дадир. Аллоҳ таолонинг бу ва бундан бошқа барча сифатлари ёлғиз Ўзига хос бўлиб, маҳлуклар сифатларига асло ўхшамайди. Аллоҳдаги муҳаббат сифати билан инсон ёки бошқа маҳлукдаги муҳаббат сифатининг бор йўғи номи бир. Маъноси эса чексиз фарқлидир. Аллоҳнинг сифатларини йўққа чиқариш оғиб кетиш ва ҳалокат бўлгани каби, Ул зотнинг сифатларини маҳлуклар сифатларига ўхшатиш ёки маъносини ўзгартириш бидъат ва залолатдир. Аллоҳ таолодаги муҳаббат сифати Унинг севган бандаларининг ҳолатларига тааллукли бўлади. Бандалар У зотнинг муҳаббатига олиб борувчи эзгули амаллар қилишгандан кейин Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло уларни яхши кўради. Аллоҳ таолонинг муҳаббат сифати Унинг иродаси ва хоҳишига боғлик. Бу сифат фазилатининг мартабалари бир хил эмас. Масалан, Аллоҳнинг қувватли мўминга бўлган муҳаббати кучсиз мўминга нисбатан бўлган муҳаббатидан юксакроқдир.

Қалб эътиқод қиласиган нарсалар, сўзлар ва феълларни иймон ўз ичига олади. Мазкур ҳадис бунга далил. Бу ахли суннат валжамоатнинг йўналишидир. Зеро иймон етмиш нечтадир бўлимдан иборат. Уларнинг энг олийси ﷺ калимаси бўлса, энг кичиги озор берувчи нарсани йўлдан олиб ташламоқдир. Ҳаё ҳам иймондан бўлган бир бўлак. Иймоннинг барча кўринадигану-кўринмайдиган амаллари мана шу бўлакларга қайтади. Демак, кимки иймоннинг барча бўлакларини жамлаб адо этса, фойдали илм ва эзгу амаллар билан ўз нафсини камолотга етказса ва бошқаларни ҳаққа ҳамда сабр қилишга чиройли насиҳат қилса, бундай инсон иймон мартабаларининг энг олийсига етган қувватли мўминдир. Энди кимда ким, мазкур мартабага етмаган бўлса, кучсиз мўмин деб ҳисобланади. (Бундан маълум бўладики, ҳадисдаги қувват сўзини жисмоний кучга йўйиш хато экан).

тутганлар. Бундай кишилар фақат фарз амалларини барпо қилиб, ҳаром ишларни тарк қиласиган кишилар. Учинчиси: Ўз нафсларига зулм қилган кишилар. Бундай кимсалар солиҳ амалларининг орасига бузуқ қилмишлар ҳам аралаштириб юборадилар. Бундай кимсалар ибодат ҳам қиласиди, гуноҳга ҳам қўл уради.

Хадиснинг давомида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам нинг “Сенга фойдали бўлган нарсага тиришгин. Аллоҳдан ёрдам сўра” деган сўзлари дунё ва охират саодатини қамраб оловчи сермазмун сўздир. Фойдали ишлар икки қисмга бўлинади. Диний ишлар ва дунёвий ишлар. Одам диний амалларга мухтоҷ бўлганидек, дунёвий ишларга ҳам ҳожатманддир. Бахтли инсон Аллоҳдан ёрдам сўраб ҳам диний, ҳам дунёвий манфаатли ишларга тиришади. Мана шу даража инсоннинг камолотга етганлиги ва охиратда нажот топиш аломатидир. Кимки фойдали ишларга тиришмасдан дангасалик қилган бўлса, юқоридаги ширин сўзлар ва олий мартабалар унга каёқдан келсин?! Ялқовлик зиён кўриш ва бўшашишнинг аслидир. Ялқов на яхшиликка эришади, на хурмат кўради ва на дину-дунёда насибадор бўлади.

Диндаги фойдали ишлар икки нарсадан иборат. 1. Фойдали илм. 2. Солиҳ амал. Фойдали илм қалблар ва руҳларни поклаб икки дунё саодатига эришадиган самара беради.

Аллоҳ таолога ихлос билан, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш билан қилинган солиҳ амал, инсонни Аллоҳ таолога яқинлаштиради .

Юқоридаги шартлар асосида буюрилган амалларни адо этиш ва қайтарилилган қилмишларни тарк этишга солиҳ амал дейилади.

Дунёдаги фойдали ишлар деганда бандани ризқ излашининг лозимлиги назарда тутилади. Шунинг учун инсон ўзининг ҳолатига лойик равишда энг фойдали сабабларни топиши керак. Бу ишларда кучига суюниб қолмасдан Роббисидан ризқ ва унга барака сўраши лозим.

Касбларнинг энг яхшиси қайси, деб савол туғилса, қуйидагича жавоб берилади. Илм ахли бу борада турли фикрлар билдиришган.

Баъзилари дехқончилик ишларини афзал кўрса, бошқалари олди-сотди ишларини афзал дейишишган. Яна баъзилари ишлаб чиқариш корхоналарини юргизиш афзал бўлади дейишиди. Буларнинг ҳаммалари ўз фикрларига далиллар келтиришади. Бу турли туман фикрларни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам “Сенга фойдали бўлган нарсаларга тиришгин. Ожизлик қилма” деган сўzlари билан келишитирдилар. Дунёвий ишлар ҳолатлар ва шахсларга нисбатан турличадир. Кимгadir дехкончилик фойдали бўлса, кимгadir олди-сотди. Бошқасига эса корхона.

Сермазмун калом сўзлаган Расулуллоҳга Аллоҳнинг салот ва саломлари бўлсин!

Хадиснинг охирида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам куч сарф қилингандан кейин Аллоҳнинг тақдирига рози бўлишга чакирадилар. Агар инсонга мусибат етиб қолса, анави-манави ишларни қилганимда эди, мусибат етмасди демасин. Аллоҳнинг тақдирини аччиқлигига ҳам иймон келтирсин. Шунда қалб таскин топиб, нафси ором олади. “Агар” деса, тақдирга бўлган иймони нуқсонли бўлиши билан бирга Шайтон амалини очиб юборади. “Агар” калимаси мусибат етган вақтда ножоиз бўлгани каби, ёмонлик ва гуноҳни исташда ҳам ишлатиш қораланади. Гарчи бу истовчи хоҳлаган гуноҳини қилмаган бўлса ҳам, хоҳлагани

учун гуноҳкор бўлади. Аммо “агар” калимаси яхшиликни орзу қилишда ёки фойдали илмни баён қилишда ишлатилса, мақтовга сазовор бўлади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам мазкур ҳадисда тақдирга иймон келтириш билан фойдали сабаблар ила амал қилишни жамладилар. Бу икки асосга Қуръон ва суннатнинг кўп ўринлари далил бўлади. Буларсиз дин тўлиқ бўлмайди.

“Аллоҳдан ёрдам сўра” деган сўзлари билан Ул зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳга таваккул қилишга амр қиласидилар. Сабабларга риоя қилиш билан барча нарсаларда Аллоҳга суюнишга таваккул деб аталади.

Хурматли мусулмонлар, Сизларни ҳам бизларни Аллоҳ таоло мағфират қилиб, яхшиликларга ошиқувчилар жумласидан қилсин! Омийн!

Бу мавзуни Абдурраҳмон бин-Носир Ас-Саъдийнинг

«Ҳадиси ҳадиси ҳадиси...» китоби асосида тайёрладик.